

TỔNG QUAN
TRUYỀN THÔNG LỊCH SỬ, VĂN HÓA, ĐẶC ĐIỂM TÌNH HÌNH
CHÍNH TRỊ, KINH TẾ, XÃ HỘI TỈNH GIA LAI
(Tài liệu cung cấp cho các tổ chức, cá nhân tham gia
Cuộc thi sáng tác biểu trưng (logo) tỉnh Gia Lai)

I. KHÁI QUÁT CHUNG

- Thực hiện chủ trương của Trung ương về sắp xếp đơn vị hành chính cấp tỉnh nhằm tinh gọn bộ máy, nâng cao hiệu lực, hiệu quả quản lý nhà nước và mở rộng không gian phát triển, tỉnh Gia Lai được hình thành trên cơ sở sáp nhập tỉnh Gia Lai (cũ) và tỉnh Bình Định (cũ), chính thức đi vào hoạt động từ ngày 01 tháng 7 năm 2025. Việc hợp nhất hai địa phương không đơn thuần là mở rộng địa giới hành chính mà còn là sự hội tụ các giá trị lịch sử, văn hóa, truyền thống cách mạng, nguồn lực tự nhiên và con người, tạo động lực mới để Gia Lai phát triển nhanh, bền vững, trở thành cực tăng trưởng quan trọng của khu vực miền Trung - Tây Nguyên.

- Sau sáp nhập, tỉnh Gia Lai có diện tích tự nhiên khoảng 21.576km², xếp thứ hai cả nước (sau tỉnh Lâm Đồng); quy mô dân số khoảng 3,583 triệu người và gồm 135 đơn vị hành chính xã, phường (trong đó có 110 xã, 25 phường). Quy mô mới đã đưa Gia Lai trở thành một trong những địa phương có diện tích và dân số lớn của khu vực miền Trung - Tây Nguyên, mở ra không gian phát triển rộng lớn với nhiều lợi thế nổi trội về tài nguyên, văn hóa, con người và hạ tầng kinh tế.

- Gia Lai là tỉnh hội tụ đầy đủ cả cao nguyên, trung du, đồng bằng và biển, tạo nên không gian phát triển liên hoàn từ đại ngàn Tây Nguyên đến vùng duyên hải Nam Trung Bộ. Đây là cửa ngõ kết nối Tây Nguyên với Biển Đông thông qua hệ thống Quốc lộ 19, Quốc lộ 25, các tuyến cao tốc đang được đầu tư, Ga Diêu Trì, Cảng hàng không Phù Cát và Pleiku, Cảng Quy Nhơn và hệ thống logistics hiện đại,...; đồng thời là đầu mối giao thương quan trọng của vùng tam giác phát triển Việt Nam - Lào - Campuchia với khu vực châu Á - Thái Bình Dương.

- Không gian phát triển mới của Gia Lai hội tụ đầy đủ các yếu tố về cao nguyên bazan màu mỡ, núi rừng, đồng bằng, sông hồ, bờ biển, đầm, vịnh, bán đảo và hệ sinh thái biển, tạo điều kiện thuận lợi để phát triển đồng bộ nông nghiệp công nghệ cao, công nghiệp chế biến, năng lượng tái tạo, kinh tế biển, logistics, thương mại, dịch vụ, du lịch và chuyển đổi số.

- Gia Lai hiện có 47 dân tộc anh em sinh sống, trong đó các dân tộc Kinh, Bahnar, Jrai, Chăm và nhiều dân tộc khác đã tạo nên bức tranh văn hóa đa dạng,

thống nhất trong cộng đồng các dân tộc Việt Nam. Đây là nguồn lực đặc biệt quan trọng để phát triển văn hóa, du lịch, kinh tế sáng tạo và xây dựng hình ảnh, thương hiệu của tỉnh trong thời kỳ mới.

- Gia Lai sở hữu không gian tự nhiên đa dạng, từ cao nguyên bazan màu mỡ, hệ thống núi rừng nguyên sinh, sông hồ, thác nước đến bờ biển dài, đầm, vịnh, bán đảo và các hệ sinh thái ven biển. Sự đa dạng về địa hình tạo nên lợi thế nổi bật trong phát triển:

- + Nông nghiệp ứng dụng công nghệ cao, nông nghiệp hữu cơ.
- + Công nghiệp chế biến nông, lâm, thủy sản.
- + Năng lượng tái tạo.
- + Kinh tế biển.
- + Du lịch sinh thái, nghỉ dưỡng, văn hóa và cộng đồng.
- + Logistics và dịch vụ cảng biển.
- + Thương mại và kết nối quốc tế.

Không gian liên kết giữa cao nguyên và biển tạo điều kiện thuận lợi để hình thành chuỗi giá trị kinh tế liên hoàn, nâng cao năng lực cạnh tranh của tỉnh trong khu vực và cả nước.

II. TRUYỀN THỐNG LỊCH SỬ

- Gia Lai là vùng đất có bề dày lịch sử hàng nghìn năm, nơi hội tụ và giao thoa giữa các nền văn hóa lớn của khu vực Tây Nguyên và duyên hải miền Trung. Sau sáp nhập, tỉnh Gia Lai không chỉ mở rộng về không gian địa lý mà còn kế thừa một kho tàng lịch sử phong phú, kết tinh từ hai vùng đất giàu truyền thống cách mạng, văn hóa và lòng yêu nước, tạo nên nền tảng vững chắc cho sự phát triển trong thời kỳ mới.

- Từ thời tiền sử, vùng đất Gia Lai ngày nay đã là nơi cư trú của nhiều cộng đồng cư dân bản địa, để lại những dấu tích khảo cổ có giá trị. Trải qua các thời kỳ lịch sử, nơi đây là không gian phát triển của Văn hóa Sa Huỳnh, Vương quốc Chăm-pa và các cộng đồng cư dân Tây Nguyên, tạo nên sự giao thoa văn hóa độc đáo giữa miền núi và miền biển. Những di tích kiến trúc Chăm còn tồn tại đến ngày nay là minh chứng sinh động cho một thời kỳ phát triển rực rỡ của nền văn minh Chăm-pa trên dải đất miền Trung.

- Gia Lai là vùng đất gắn liền với Phong trào Tây Sơn - một trong những cuộc khởi nghĩa nông dân vĩ đại nhất trong lịch sử dân tộc Việt Nam. Mảnh đất Bình Định xưa - nay là một phần của tỉnh Gia Lai - là quê hương của Hoàng đế Quang Trung - Nguyễn Huệ, vị anh hùng dân tộc kiệt xuất, nhà quân sự thiên tài, người đã lãnh đạo phong trào Tây Sơn lật đổ các tập đoàn phong kiến Trịnh - Nguyễn, thống nhất đất nước và lập nên chiến thắng Ngọc Hồi - Đống Đa mùa xuân năm Kỷ Dậu năm 1789, đánh tan 29 vạn quân Thanh xâm lược, viết nên một trong những trang sử hào hùng nhất của dân tộc Việt Nam. Tinh thần quật

khởi, ý chí độc lập, khát vọng thống nhất non sông và tư tưởng đổi mới của Hoàng đế Quang Trung đã trở thành biểu tượng bất diệt của lòng yêu nước, của ý chí tự cường dân tộc và là niềm tự hào của Nhân dân Gia Lai hôm nay.

- Song hành với truyền thống Tây Sơn là lịch sử lâu đời của vùng đất Tây Nguyên anh hùng, nơi cộng đồng các dân tộc Bahnar, Jrai cùng nhiều dân tộc anh em đã gìn giữ, phát huy bản sắc văn hóa, đoàn kết bảo vệ buôn làng, quê hương và góp phần tạo nên sức mạnh đại đoàn kết các dân tộc Việt Nam.

- Trong hai cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp và đế quốc Mỹ, Gia Lai giữ vị trí chiến lược đặc biệt quan trọng, là địa bàn trọng yếu của Tây Nguyên và duyên hải miền Trung. Trên mảnh đất này đã diễn ra nhiều trận đánh, chiến dịch và chiến thắng tiêu biểu, góp phần quan trọng vào thắng lợi của sự nghiệp đấu tranh giải phóng dân tộc. Tiêu biểu trong cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp là Chiến thắng Đak Pơ (1954), góp phần cùng quân và dân cả nước làm nên thắng lợi của Chiến dịch Điện Biên Phủ, buộc thực dân Pháp ký Hiệp định Giơnevơ năm 1954. Trong kháng chiến chống Mỹ cứu nước, nhiều chiến công vang dội đã được ghi dấu trên địa bàn tỉnh như Chiến thắng Plei Me (1965), Chiến thắng Đúc Cơ (1965), các trận đánh trên tuyến đường 19, Chiến thắng Cheo Reo - Phú Bổn (1975) và đặc biệt là việc giải phóng tỉnh Gia Lai trong Chiến dịch Tây Nguyên năm 1975, mở đầu Cuộc Tổng tiến công và nổi dậy mùa Xuân năm 1975, đưa đến thắng lợi hoàn toàn của sự nghiệp giải phóng miền Nam, thống nhất đất nước.

- Gia Lai còn lưu giữ nhiều di tích lịch sử cách mạng có giá trị, tiêu biểu như: Căn cứ địa cách mạng Khu 10, Khu di tích cách mạng Núi Bà, Nhà lao Pleiku, Đền tưởng niệm Liệt sĩ, cùng nhiều căn cứ, địa điểm ghi dấu các chiến công vẻ vang của quân và dân các dân tộc trong các thời kỳ đấu tranh cách mạng. Đây là những "địa chỉ đỏ" có ý nghĩa quan trọng trong giáo dục truyền thống yêu nước, cách mạng và bồi đắp niềm tự hào dân tộc cho các thế hệ hôm nay và mai sau.

- Sau ngày đất nước thống nhất, Đảng bộ, chính quyền và Nhân dân các dân tộc trong tỉnh đã phát huy truyền thống đoàn kết, cần cù, sáng tạo, vượt qua nhiều khó khăn, từng bước khôi phục kinh tế, phát triển văn hóa, xã hội, củng cố quốc phòng, an ninh và xây dựng quê hương ngày càng giàu đẹp. Những thành tựu đạt được trong gần nửa thế kỷ đổi mới đã tạo nền tảng quan trọng để Gia Lai bước vào giai đoạn phát triển mới.

- Việc sáp nhập tỉnh Gia Lai (cũ) và tỉnh Bình Định (cũ) không chỉ là sự hợp nhất về địa giới hành chính mà còn là sự kết nối của hai vùng đất giàu truyền thống lịch sử, cách mạng và văn hóa. Đó là sự gặp gỡ giữa hào khí Tây Sơn, không gian văn hóa cộng chiêng Tây Nguyên, di sản Chăm-pa, văn hóa Sa Huỳnh, cùng truyền thống đoàn kết, bất khuất của các dân tộc anh em qua các

thời kỳ dựng nước và giữ nước. Những giá trị lịch sử ấy tiếp tục được kế thừa, phát huy, trở thành nguồn lực tinh thần to lớn, bồi đắp bản sắc và khát vọng xây dựng tỉnh Gia Lai phát triển nhanh, bền vững, trở thành cực tăng trưởng quan trọng của khu vực miền Trung - Tây Nguyên và cả nước trong kỷ nguyên mới.

III. BẢN SẮC VĂN HÓA

- Gia Lai là vùng đất hội tụ và giao thoa của nhiều dòng chảy văn hóa đặc sắc, nơi kết tinh giá trị văn hóa của đại ngàn Tây Nguyên với văn hóa biển duyên hải Nam Trung Bộ, tạo nên một không gian văn hóa phong phú, đa dạng và giàu bản sắc.

- Sau sáp nhập, tỉnh Gia Lai sở hữu hệ thống di sản văn hóa vật thể và phi vật thể đặc sắc, phản ánh chiều sâu lịch sử hàng nghìn năm cùng với quá trình cộng cư, giao lưu và phát triển của 47 dân tộc anh em. Đây là nguồn tài nguyên văn hóa quý giá, đồng thời là nền tảng để xây dựng hình ảnh, thương hiệu và bản sắc riêng của tỉnh trong giai đoạn phát triển mới.

- Về di sản văn hóa phi vật thể, nổi bật là Không gian văn hóa Cồng chiêng Tây Nguyên được UNESCO ghi danh là Di sản văn hóa phi vật thể đại diện của nhân loại, cùng với kho tàng sử thi Bahnar, Jrai; các lễ hội truyền thống như lễ mừng lúa mới, lễ bỏ mả, lễ cúng bến nước, lễ đâm trâu; nghệ thuật dân ca, dân vũ, nhạc cụ dân tộc, nghề thủ công truyền thống, văn hóa ẩm thực và hệ thống tri thức dân gian phong phú của đồng bào các dân tộc Tây Nguyên. Gia Lai sau sáp nhập còn hội tụ những giá trị văn hóa đặc sắc của vùng duyên hải Nam Trung Bộ với Nghệ thuật Bài chòi Trung Bộ - Di sản văn hóa phi vật thể đại diện của nhân loại được UNESCO ghi danh; Nghệ thuật Hát bội (Tuồng) - loại hình sân khấu cổ truyền đặc sắc đã gắn bó lâu đời với vùng đất Bình Định, quê hương của danh nhân Đào Tấn, người được tôn vinh là hậu tổ nghệ thuật Tuồng Việt Nam. Bên cạnh đó là các lễ hội truyền thống của cư dân ven biển, võ cổ truyền Bình Định, văn hóa Chăm, văn hóa Sa Huỳnh và nhiều loại hình diễn xướng dân gian độc đáo khác, tạo nên sự giao thoa hài hòa giữa văn hóa đại ngàn và văn hóa biển.

- Về di sản văn hóa vật thể Gia Lai là vùng đất hội tụ những di sản văn hóa vật thể đặc biệt của tỉnh Gia Lai, nổi bật với Di tích quốc gia đặc biệt Rộc Tung - Gò Đá, nơi lưu giữ dấu tích người tiền sử cách đây khoảng 800.000 năm, và Quần thể Di tích quốc gia đặc biệt Tây Sơn Thượng đạo gắn với cuộc khởi nghĩa Tây Sơn. Đây là những di sản có giá trị đặc biệt về khảo cổ học, lịch sử và văn hóa, góp phần khẳng định vị thế của Gia Lai trên bản đồ di sản Việt Nam và thế giới.

- Về di sản văn hóa vật thể, Gia Lai sở hữu hệ thống di tích lịch sử, văn hóa, kiến trúc và khảo cổ có giá trị tiêu biểu. Đặc biệt nổi bật là Cụm tháp Chăm Dương Long - một trong những cụm tháp Chăm cao và quy mô bậc nhất Đông

Nam Á, được công nhận là Di tích quốc gia đặc biệt, với nghệ thuật kiến trúc và điêu khắc đạt đến đỉnh cao của văn hóa Chăm-pa. Bên cạnh đó còn có Tháp Bánh Ít, Tháp Đôi, Tháp Cánh Tiên, cùng nhiều di tích lịch sử cách mạng, đình, chùa, miếu, thành cổ, là những minh chứng sinh động cho quá trình hình thành và phát triển của vùng đất qua nhiều thời kỳ lịch sử.

- Gia Lai còn nổi tiếng với hệ thống danh lam thắng cảnh và tài nguyên du lịch đặc sắc, tạo nên bức tranh thiên nhiên đa dạng từ đại ngàn đến biển cả. Phía Tây là những biểu tượng của Tây Nguyên như: Biển Hồ (T'Nung), núi Hàm Rồng, núi lửa Chư Đăng Ya, Vườn quốc gia Kon Ka Kinh, Khu dự trữ sinh quyển thế giới Cao nguyên Kon Hà Nừng, hệ thống thác nước, rừng nguyên sinh, nhà rông truyền thống và các buôn làng Bahnar, Jrai mang đậm bản sắc văn hóa. Phía Đông là chuỗi thắng cảnh nổi tiếng như Eo Gió, Kỳ Co, Ghềnh Ráng - Tiên Sa, đầm Thị Nại, Cù Lao Xanh, Mũi Vi Rồng, Hòn Khô, bãi biển Quy Nhơn cùng nhiều đầm, vịnh và hệ sinh thái biển đặc sắc, tạo nên sự kết nối độc đáo giữa không gian cao nguyên và biển.

- Sự hội tụ của các giá trị văn hóa Tây Nguyên, văn hóa Chăm, văn hóa Sa Huỳnh, văn hóa biển cùng hệ thống di sản vật thể, phi vật thể, nghệ thuật truyền thống, lễ hội, kiến trúc, danh lam thắng cảnh và đời sống văn hóa cộng đồng đã tạo nên một bản sắc Gia Lai mới - thống nhất trong đa dạng, giàu truyền thống nhưng luôn đổi mới và sáng tạo. Đây không chỉ là nguồn lực quan trọng để phát triển văn hóa và du lịch mà còn là chất liệu giàu tính biểu tượng cho việc xây dựng hình ảnh, thương hiệu và biểu trưng (logo) tỉnh Gia Lai, thể hiện khát vọng hội nhập, phát triển bền vững trong kỷ nguyên mới.

IV. TÌNH HÌNH CHÍNH TRỊ, KINH TẾ, XÃ HỘI

Đảng bộ, chính quyền và Nhân dân tỉnh Gia Lai luôn phát huy truyền thống đoàn kết, đổi mới và sáng tạo; xây dựng hệ thống chính trị trong sạch, vững mạnh; bảo đảm quốc phòng, an ninh; giữ vững ổn định chính trị và trật tự an toàn xã hội. Những năm gần đây, tốc độ phát triển kinh tế duy trì xu hướng tích cực; cơ cấu kinh tế chuyển dịch theo hướng hiện đại; môi trường đầu tư kinh doanh ngày càng được cải thiện; kết cấu hạ tầng từng bước đồng bộ; chuyển đổi số được đẩy mạnh; chất lượng nguồn nhân lực không ngừng nâng cao.

Các lĩnh vực giáo dục, y tế, văn hóa, thể thao, khoa học và công nghệ tiếp tục phát triển; an sinh xã hội được bảo đảm; đời sống vật chất và tinh thần của Nhân dân ngày càng được nâng lên. Việc hợp nhất tỉnh tạo tiền đề để khai thác hiệu quả các nguồn lực, mở rộng không gian phát triển, nâng cao năng lực cạnh tranh và xây dựng Gia Lai trở thành cực tăng trưởng mới của khu vực miền Trung - Tây Nguyên.

- Gia Lai hướng tới xây dựng một tỉnh phát triển nhanh, bền vững, hiện đại; là trung tâm kết nối giữa Tây Nguyên và duyên hải miền Trung; phát huy đồng thời lợi thế của kinh tế cao nguyên và kinh tế biển; lấy con người làm trung tâm của sự phát triển; bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống song hành với đổi mới sáng tạo, chuyển đổi số và hội nhập quốc tế. Tinh thần phát triển của Gia Lai được xây dựng trên nền tảng:

- + Đoàn kết - Hội tụ - Phát triển.
- + Bản sắc - Sáng tạo - Hội nhập.
- + Truyền thống - Hiện đại - Bền vững.

V. ĐỊNH HƯỚNG SÁNG TÁC BIỂU TRƯNG TỈNH GIA LAI

Biểu trưng cần truyền tải được các thông điệp:

- Sự kết nối giữa biển - cao nguyên - biên giới, thể hiện không gian phát triển liên hoàn, vị thế cửa ngõ kết nối Tây Nguyên với duyên hải miền Trung và khu vực tam giác phát triển Việt Nam - Lào - Campuchia.

- Hội tụ các giá trị lịch sử, văn hóa và truyền thống đoàn kết, kế thừa hào khí Tây Sơn, truyền thống cách mạng, bản sắc văn hóa Tây Nguyên, văn hóa biển và sức mạnh đại đoàn kết của cộng đồng 47 dân tộc anh em.

- Bản sắc đa dạng nhưng thống nhất, phản ánh sự giao thoa hài hòa giữa các vùng văn hóa, giữa truyền thống và hiện đại, giữa thiên nhiên, con người và khát vọng phát triển.

- Khát vọng đổi mới, sáng tạo và phát triển nhanh, bền vững, thể hiện quyết tâm xây dựng Gia Lai trở thành cực tăng trưởng quan trọng của khu vực miền Trung - Tây Nguyên và cả nước.

- Năng động, hội nhập và phát triển trong kỷ nguyên mới, khẳng định hình ảnh một Gia Lai hiện đại, thân thiện, giàu bản sắc, chủ động hội nhập quốc tế và hướng tới tương lai.

Những nội dung trên là nền tảng để các tổ chức, cá nhân nghiên cứu, sáng tạo nên biểu trưng (logo) tỉnh Gia Lai, bảo đảm tính khái quát, tính biểu tượng, khả năng ứng dụng lâu dài và đáp ứng yêu cầu giới thiệu hình ảnh, thương hiệu của tỉnh trong giai đoạn phát triển mới.
